

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

VIII. ARG.

STOCKHOLM, 15 FEBRUARI 1919

N:r 4.

Till val, till val!

Det är härskriet, som kommer att ljuda mot kvinnorna i mars månad. Och redan nu äro förarbetena i gång inom de särskilda partierna, och vårt rösträttsorgan låter gjallarhornet ljuda, så att det ger genljud i varje vinkel och vrå: Sveriges kvinnor, bered er på valen! Försitt ej tiden! Ni ska vara med och göra upp kandidatlistorna. Ni har intressen att bevaka. Ni har ej rätt att sitta hemma i stuguvrån och lämna er fullmakt åt den förste bästa. Vi veta att anfäktelserna bli många, och vi kunna på förhand ange tonen i några av de sirénsånger, som komma att sjungas för er. — Där kommer socknens tätaste bonde och gör visit hos den fattiga änkan och talar om att han tänker bevara henne och samhället för bolsjevismen genom att åta sig hennes fullmakt. "Var på din vakt, mor Karin!" Han bevarar samhället så bakvänt. Med sina penningpåsars hela makt — och den har inte varit liten — har han bevarat samhället för ditt och kvinnornas inflytande under alla de gångna åren.

Och Lina i köket, när hon var i de sjutton årens fulla tjusighet hade hon ej bråkdel av den beundradeskara, som nu friar till hennes fullmakt. Stå på dig, Lina, du representerar även du en klass, som behöver bevaka sina intressen. Ser du ett vederhäftigt kvinnonamn på en lista, så bär själv fram den listan till valurnan. Och du kan bära ditt huvud högt när du gör det, ty din valsedel gäller lika mycket, som den rike direktörens, som du tjänar hos. Kvinnor, kvinnor, skulle jag vilja tillropa er alla, den politiska klokheten, den utvecklade medborgarandan, vakenheten är endast ett fåtal beskärt. Sådana frukter mogna endast långsamt i frihetens luft. Och det vore en förfärande orättvisa att fordra dem av hela det kön, som hållits avstängt från inflytande. Men gör ert bästa! Särskilt vädja vi till dem som genom mångårigt arbete i rösträttens tjänst fått horisonten vidgad, ansvars känslan skärpt. Nu ställs ni på prov. När ni, var och en på sin ort tågar fram till valurnorna måste ni kunna säga er,

"Samhället skall ge varje sin medlem bästa möjliga tillfälle att utveckla sina mänskliga förmågor och att komma i besittning av sina mänskliga rättigheter."

FREDRIKA BREMER.

Vad man bör veta i och för marsvalen.

Enligt beslut av fjolårets urtima riksdag skall under mars månad detta år nya val äga rum till kommunalfullmäktige, municipalfullmäktige, stadsfullmäktige och landsting. Härvid skola dessa korporationer nyväljas till hela sitt antal, icke endast till hälften som vanligen är förhållandet.

Röstberättigad till dessa val är varje svensk man eller kvinna, som är svensk undersåte och under 1918 eller dessförinnan fyllt, för fullmäktigevalen 23 år, för landstingsvalen 27 år. Däremot behövs det ej längre att vara skattskyldig till stat eller kommun; även den som ingen egen inkomst har, som aldrig betalt skatt, aldrig erhållit egen debetsedel är röstberättigad; men har man å andra sidan sin egen kommunala debetsedel, måste man för att kunna begagna sin rösträtt också ha betalt den åtminstone ett av de tre sist förflutna kalenderåren, alltså antingen 1918, 1917 eller 1916. Har man däremot under alla dessa år varit påförd skatt till kommunen, men icke ett enda år betalt densamma, förlorar man sin rösträtt. Detsamma är också fallet ifall man är i konkurs eller är omyndig förklarad eller är av allmänna fattigvården ombändertagen för varaktig försörjning eller för brott dömts förlustig sin rösträtt.

Om av två äkta makar den ena på något av dessa sätt förlorat sin rösträtt, inverkar detta icke på andra makens rösträtt; ifall alltså en man under alla de tre sista åren försummat att

när ni mönstra kvinnoskarorna: Här är jag och alla de kvinnor jag kunnat nå med vägledning och stöd, alla vilja vi kanske ej detsamma, men alla veta vi vad vi vilja och handla ej på måfå. Men börja ditt upplysningsarbete i tid. Börja nu!

Elin Wahlquist.

betala sin kommunalskatt, kan hustrun rösta lika fullt, och detsamma gäller om han är i konkurs, omyndig förklarad, helt och hållet ombändertagen av fattigvården eller av domstol förklarats rösträtten förlustig.

Härav följer att så gott som var enda svensk kvinna, som har åldern inne, också är kommunalt röstberättigad, gifta kvinnor, hemmavarande döttrar, tjänarinnor. Antalet kommunalt röstberättigade kvinnor lär härigenom ha ungefär tiodubblats.

Rösträtten är numera dessutom en rent personlig rättighet; den åtnjutes icke längre av bolag, av stärbhus, av omyndiga, av stiftelser eller andra s. k. juridiska personer; endast vuxna levande människor få rösta.

Varje röstberättigad äger endast en röst, gammal eller ung, rik eller fattig; varje röst har samma värde och varje röstberättigad samma ansvar. Ingen kan hädanefter urskulda sitt underlåtande att rösta därmed att hans eller hennes röst har så litet att betyda i förhållande till dem som ha större inkomster; alla betyda lika mycket.

Den som är hindrad att själv gå upp och rösta kan däremot fortfarande överlåta sin rösträtt på en annan medlemst fullmakt. Fullmakt skall vara undertecknad och bevittnad av två personer. Ingen får ha mera än en fullmakt; dock får under detta år en gift man eller kvinna dessutom rösta med sin makes fullmakt. Att äkta makars rätt att rösta för varandra inskränkts till endast år 1919, beror på att hela fullmaktsröstningen skall revideras; redan till innevarande riksdag väntas proposition härom.

För varje kommun skall upprättas en röstlängd, vilken upptager var och en som är inom kommunen röstberättigad. Denna röstlängd grundas på mantalslängden för år 1918, d. v. s. den mantalsskrivning, som ägde rum under

hösten 1917, i Stockholm 31 december 1917. Nu vid marsvalen är man alltså röstberättigad i den kommun, där man mantalsskrevs 1917, vilket är att nog observera. Tidigare kunde man också rösta i mera än en kommun, det kan man nu icke längre.

Vid fullmäktigevalen skall man rösta i två omgångar, först på ena hälften fullmäktige, sedan på den andra hälften. För den förra hälften gäller valet till slutet av 1920, för den andra hälften till slutet av 1922, i Stockholms stad gälla valen dock från 1 april 1919 till 1 april 1921 eller 1923. Landstingsmännen väljas alla från och med 1 maj 1919 till och med 31 augusti 1922.

För att underlätta allt detta väljande föreslår en kunglig proposition nu, att båda valen till fullmäktige skola kunna förrättas vid samma tillfälle, och en privat motionär föreslår, att båda valsedlarna skola få läggas i ett och samma kuvert. Låt oss hoppas att riksdagen finner sig kunna bifalla det senare sättet; övade väljare kunna eljest lätt komma att byta om sedlarna och lägga sedeln för tvåårsvalen i kuvertet för fyraårsvalen eller omvänt. Har man däremot bara ett kuvert och båda listorna tryckta på samma papper med var sin överskrift, så borde det icke kunna bli något krångel. I ännu en kgl. proposition föreslås även att valförrättningen skall kunna utsträckas över två dagar, vilket vore mycket värdefullt inom stora valkretsar.

I en hel del kommuner ute på landsbygden blir det nu fullmäktigeval för första gången. Tidigare fingo kommunerna göra som de ville, antingen avgöra sina angelägenheter på kommunalstämma eller överlämna dem åt kommunalfullmäktige; numera skall varje kommun med mera än 1500 inneväanare ha kommunalfullmäktige.

Valbara till alla kommunala förtroendeuppdrag äro kommunalt röstberättigade såväl kvinnor som män. Detta gäller numera även landstingen, där tidigare endast män voro valbara.

Övade kvinnliga väljare skola komma ihåg, att alla människor en gång röstat för första gången; det är ingen trollkonst, och har det lyckats för andra, så lyckas det nog för dem med.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad med undantag av juli och augusti månader.

Redaktör: VERA V. KRÄMER.

Redaktionskommitté:

ANN MARGRET HOLMGREN,
EBBA PALMSTIERNA,
ESTER BRISMAN,
SIGNÉ JACOBSON.

Redaktion och Exp.: 24 Brunkebergstorg¹

Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/3-1/4.

Expeditionen öppen vardagar kl. 1-4.

Rikstel. 8600. Allm. tel. 147 29.

Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Prenumeration genom posten:

Pris för 1919 Kr. 2:50.

Lösnummer 15 öre.

För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av kr. 3:25 i postanvisning till tidningens exped.

Annonspris: 10 öre per mm. Å sista sidan, 15 öre å de övriga. Vid längre tids annonsering rabatt.

RÖSTRÄTTSBYRÅN

24 Brunkebergstorg¹, Stockholm

Allm. tel. 147 29. Rikstel. 8600.

Öppen vardagar kl. 1-4.30 e. m.

samt fredagar kl. 6-8 e. m.

L. K. P. R:s sekreterare träffas personligen kl. 1-3 e. m.

Elin Spak †.

Ett smärtsamt dödsbud förkunnar att Elin Spak avlidit i Stockholm. Hon var välkänd i rösträttsrörelsens led, men torde dock ha haft sitt största arbetsfält inom Vita Bandet. Hon var där medlem av styrelsen för Nattasylen för kvinnor, medlem av Federationsföreningen och kassör i Kvinnornas abolitionistkommitté. I stället för kransar till hennes bår sändes penninggåvor, som skola användas till en biblioteksfond i Vita Bandet.

Ny valhandbok utkommen.

De bestämmelser, som gälla för nu stundande landstings-, stads- och kommunalfullmäktigeval liksom nästkommande andrakammarval kunna ingående studeras i en i dagarna på Tidens förlag utkommen "Svenska folkets valhandbok", utgiven av riksdagsman Oscar Olsson. Utöver valbestämmelserna och en framställning om den proportionella valmetoden innehåller handboken en allmän översikt över riksdagsordning och kommunalförvaltning. För riksdagens sammansättning, arbetsordning och makt, den kommunala styrelsen på land och i stad jämte förordningarna för alla kommunala nämnder och styrelser lämnas utförliga redogörelser. Kommunernas skolväsen, kyrkostämmor, kyrko- och skolråd behandlas i en särskild avdelning. Landstingets uppgifter och arbetsformer likaså.

Med sin praktiska och överskådliga uppställning fyller handboken alla rimliga anspråk på en god rådgivare och uppslagsbok i allmän stats- och kommunalkunskap. Priset är 2.50.

Är det något de känna sig osäkra på, så böra de fråga någon mera driven, som de lita på. Vilket partis lista de vilja rösta med, måste de dock tänka över själva; om de lämna sin fullmakt måste de också se till att den kommer till en person, som vill rösta med samma parti. För att kunna göra detta måste alla kvinnor, hur oövade de än äro, samvetsgrannt försöka sätta sig in i de kommunala och politiska frågor, som nu stå på dagordningen; endast då kunna de avgiva sina röster på grund av självständig övertygelse.

Anna Wicksell.

Landsting och landstingsmannaval.

Vad är ett landsting?

I varje län skall finnas ett landsting, sammansatt av valda ombud från länets landsbygd och städer, dock äger detta stadgande icke tillämpning på stad, som har en folkmängd av minst en 150/del av hela rikets invånareantal eller på stad, som utträtt ur landsting och vars invånareantal ej minskats under den siffran, som berättigat staden till utträde.

Län kan på därom gjord framställning genom K. M.:s beslut delas i flera landstingsområden. (Endast ett län, Kalmar, är delat i två landstingsområden.)

Vad är landstingets ändamål?

Landstinget tillkommer att rådslå och besluta om för länet gemensamma angelägenheter, vilka avse den allmänna hushållningen, jordbrukets och andra näringars utveckling, anstalter för kommunikationsväsendets befordrande, hälsovård, undervisning, allmän ordning och säkerhet m. m. dyl., såvitt dessa angelägenheter icke enligt gällande författning tillhöra offentlig myndighets ämbetsåtgärd.

Landstingets vanliga ärenden bliva de som röra hälso- och sjukvård samt undervisning. De flesta landsting uppföra och underhålla lasarett, sjukstugor, epidemijukhus, lungotsanatorier och dispensärer samt avlöna epidemisköterskor och djurläkare. Landstingen lämna anslag till undervisning i slöjd, gymnastik och trädgårdsskötsel, till studiecirklar och deltagande i bildningskurser, varjämte de inrättat folkhögskolor och seminarier för utbildande av småskollärarinnor.

Vården om blinda, dövstumma, sinnesslöa och vanartade barn omhändervades i allmänhet av landstingen.

Valen till landsting.

För val av landstingsmän indelas länet i valkretsar särskilt för landsbygd och särskilt för städerna.

För varje valkrets utses, oavsett dess folkmängd, en landstingsman samt *däruöver* efter folkmängden en landstingsman för varje fullt tal av 5,000.

Därest det antal landstingsmän, som med tillämpning av nu meddelade föreskrifter bör utses inom ett län, icke uppgår till tjugtu, skall såsom grund för rättigheten att efter folkmängden välja ombud till landstingen bestämmas lägre tal än det ovan angivna, på det att landstingsmännens antal för hela länet må uppgå till minst 20. Landstingsmännens antal för varje valkrets får ej vara lägre än fem och högre än åtta. Dessa bestämmelser gälla, enligt beslut av urtima 1918, sedan ny indelning av valkretsarna skett; detta skall ske vid urtima landsting år 1919.

För varje valkrets utses suppleanter till lika antal som landstingsmännen.

Valen av landstingsmän och suppleanter äro omedelbara och ske med slutna sedlar.

Vilka äga rätt att välja?

Rätt att deltaga i landstingsmannaval tillkommer en var i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man eller kvinna, som senast under nästföregående kalenderår uppnått 27 års ålder.

I landskommun förrättas valet på kommunalstämma Marie behåldesdag, eller om ordinarie decemberstämma året förut med 2/3 majoritet så beslutat, annan dag under senare hälften av mars.

I stad förrättas valet inför magistraten i senare hälften av mars.

Vilka äro valbara?

Valbar till landstingsman och hans suppleant är envar inom landstingsområdet vid landstingsmannaval röstberättigad man eller kvinna. För övrigt gälla samma bestämmelser om icke valbarhet som för kommunal- och stadsfullmäktige.

Landstingsman eller suppleant må ej kunna avsäga sig uppdraget, såvida han ej fyra år tjänstgjort som landstingsman eller uppnått 60 år eller eljest uppgiver hinder, som av landstinget godkännes.

Väljes kvinna till landstingsman eller suppleant, äger hon när som helst avsäga sig uppdraget.

Arbetsordning.

Landstinget sammanträder utan särskild kallelse till *lagtima* möte andra eller tredje måndagen i september månad, som landstinget en gång för alla därtill bestämt. Lagtima möte kan fortvara sex helgfria dagar, vilken tid, om landstingets medlemmar så besluta, kan förlängas med ytterligare två helgfria dagar, därest ej landstinget inom den normala tiden hinner avsluta sitt arbete.

Urtima möte sammanträder, då val av förstakammarledamot så påfordrar. Beslut om urtima möte kan ock för uppgivet ärendes avgörande beslutas av landstinget med 2/3 majoritet.

Tjänstgöringstid för landstingsman och suppleant är fyra år, räknat från och med 1 september det år valet skett.

Landstingsman, som förfallolöst utebliver, bötar för varje dag han uteblir 2 kr. till landstingskassan, men dubbelt om han underlåter att göra anmälan hos k. bhde eller landstingets sekreterare.

Landstingsman eller suppleant, som icke bor på platsen där sammanträdet hålles, erhåller i dagtraktamente 12 kr. samt reseersättning. Landstingsman, som bor på platsen, har i dagtraktamente 9 kr.

Landstingets förhandlingar äro offentliga.

(Ur Oscar Olssons "Svenska folkets valhandbok".)

Moderskapsskydd.

En motion i riksdagen om hjälp åt utomäktenskapliga barnaföderskor och deras barn.

I andra kammaren har hr Fabian Månsson väckt en motion om utredning i vad mån staten direkt må kunna åtgärda utomäktenskapliga barnaföderskor och deras barn i fall av uppenbar nöd vid tiden för nedkomsten bereda skydd och hjälp.

Spörsmålet kan, enligt motionärens uppfattning, trots lagarna av 1917 om utomäktenskapliga barn, aldrig bringas till effektiv lösning, förrän definitivt fastslags skyldighet för staten att direkt, ekonomiskt och i övrigt, bereda skydd åt de kvinnor, vilka äro nog olyckliga att nödgas, utan skydd och hem och stöd av anhöriga eller vänner, fullgöra födandets plikt. Naturligtvis måste, heter det vidare i motionen, dylika statsåtgärder vidtagas i sådana former, att icke ansvars- och plikt-känslan hos den enskilde försvagas. Denna samhällets hjälp får naturligtvis skyddas för missbruk, varjämte samhällets rätt att få sitt ekonomiska bi-

Rösträttsrörelsen kan återknyta kontakten med Belgien.

Efter fyra och ett halvt års tystnad kunna vi slutligen åter meddela oss med våra belgiska vänner, skriver Jus Suffragii. Så fort gränsen öppnades, sände de engelska rösträttsledarna en hälsning till madame Brigode, som i sitt svar meddelade, att hon nu skulle återupptaga sitt arbete för rösträtten. Belgiska L. K. P. R. har sålunda tillställt arbetarepartiet ett öppet brev, som anslogs på alla öppna platser i Bryssel och i de större städerna, och stod i begrepp att avlåta en skrivelse till regeringen. Frågan om allmän rösträtt för alla män över 21 års ålder, som kommer före vid nästa val, har gjort kvinnorösträtten aktuellare än någonsin. Emellertid skola framtegen i andra land säkert göra sitt till för att påverka opinionen i Belgien.

I den öppna skrivelsen till arbetarepartiet, som proklamerar "full medborgarrätt åt alla arbetare", frågas om detta får tydas så, i enlighet med rättvisans krav, i enlighet med partiets politiska program och i enlighet med ordens självfallna innebörd, att i "arbetare" inbegripes både män och kvinnor?

Om så är, böra ni göra gällande att den sak ni kämpa för är hela folkets politiska frihet.

Om det icke är så, förneka ni edra ideal av rättvisa åt alla i just det ögonblick då omtändigheterna skulle tillåta att det realiserades", heter det bl. a. i skrivelsen, som slutar på följande sätt:

Begå icke misstaget att anse sanning, frihet och rättvisa som underordnade faktorer för de mål ni vilja vinna med röstsedlarna; framåtskridande kan komma blott som en följd av sanning, frihet och rättvisa.

Utän dessa tre kan framåtskridandet icke uppnås.

Gentlemen, ni önska säkert icke att belgiska arbetarepartiet skall bära ansvaret för att hava motarbetat ett omedelbart uppnående av politisk rättvisa!

För belgiska Rösträttsföreningen:

Jane Brigode, ordförande, Louise Vandensplas, sekreterare, C. Dangotte-Limbosch, biträdande sekreterare.

stånd återgäldat måste i görligaste mån fastställas.

Från en av våra underdomstolar har motionären erfarit, hurusom i själva huvudstaden försiggått, att en kvinna, som varit tagen på barnbarnshuset och där fått ett barn, fått lämna barnbarnshuset utan tillflyktsort och utan att äga tillgång till sitt och barnets uppehälle, med resultat, att kvinnan lämnat sitt barn att några hundra meter utanför stadens gräns omkomma av köld och hunger.

En häradsrätt, som påyrkar moderskapsskydd.

Till motionen är fogad följande skrivelse från Södra Roslags domsagas häradsrätt rörande det återopade fallet, undertecknad av t. f. domhavanden S. Luterkort och åtta nämndemän:

"Under det omedelbara intrycket av de känslor, vilka bemäktigt sig oss under handläggningen av ett mål, vari ansvar yrkas å en ung kvinna, som i förtvivlan över sin hjälplöshet och oförmåga att å sitt barn skaffa erforderligt skydd och nödig vård, utsatt barnet, som därvid omkommit, hava vi, domare och nämnd i Södra Roslags domsagas häradsrätt, härmed velat hava uttalat, att vi finna åtgärder skyndsammast böra vidtagas i syfte, att staten må bereda direkt skydd och underhåll åt utomäktenskapliga mödrar och deras barn.

Länsfängelset i Stockholm den 17 januari 1919." (Namn.)

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & C:o

Kungl. Hofleverantör

Rikst. 429 Fredsgatan 3, Stockholm. A. T. 50 48

Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i

Siden- & Ylle-Klädningsstyger

Prover t. landsorten sändas gratis o. franco.

De respektive partiernas kommunala valprogram.

Allmänna valmansförbundets valprogram.

Som den viktigaste partiskiljande frågan angives "huruvida vårt samhälle skall bevaras och utvecklas genom medborgarnas fria initiativ och inbördes pliktmedvetna samverkan för rättens förverkligande; eller om i stället för friheten skall föredragas en samhällsordning, inom vilken en enväldig socialistisk byråkrati väsentligen träder i det enskilda initiativets ställe."

Härefter följa uttalanden om ett fritt Sverige i ett de fria nationernas förbund samt betonas att en omdaning av vårt försvarsväsen icke får ske på måfå eller utan hänsyn till den allmänna europeiska ställningen. Vidare framhålls att till en ny rättsordning hör offentlig kontroll över utrikespolitiken. Önskvärdheten av ett gott samförstånd med de övriga nordiska folken betonas, och partiet uttalar sin förhoppning att Ålandsfrågan skall lösas i enlighet med öbefolkningens egen vilja.

Vidare framhålls vikten av att Sveriges folk fostras till gudsfuktan, sedlig kraft och frisk livssyn, varför kristendomsundervisningen alltjämt måste intaga en framskjutet plats i vår skolorundervisning. Det allmänna uppföstringsväsendet bör bereda vidgade möjligheter för varje dugande kraft på olika områden att göra sig gällande.

Statskommissionernas skyndsamma och grundliga avveckling påyrkas. Jordbrukets utveckling framhålls som en fråga av största nationella betydelse. Det självägande bondeståndets ställning måste befästas och jobberiet med jordgendomar stävjas. Genom samverkan mellan statsmakterna samt jordbrukets arbetsgivare och arbetare måste förbättrade villkor beredas dessa senare, och alla näringar, som jämte jordbruket arbeta i livsmedelsproduktionens tjänst, skola uppmuntras.

Närings- och handelspolitiken måste anpassas efter förhållandena i den mellanfolkliga samfärdseln för att tillvarata det svenska näringslivets avsettningsmöjligheter utåt och framför allt för att bevara den inhemska marknaden åt svensk näringsflit.

Med styrka betonas nödvändigheten av en sparsam allmän hushållning, som med omtänksam varsamhet tager näringslivets skattekraft i anspråk, samt att medelklassen får lättnader i det växande skattetrycket och sina trånga ekonomiska villkor. En sund socialpolitik måste främjas, men den får aldrig taga sådana former att den skadar tillidens känsla av förpliktelse till självförsörjning. Den sociala lagstiftningen måste bli i hög grad beroende av vad som sker i andra länder. Obligatorisk sjukförsäkring bör införas. Nykterhetsfrågans stora sociala betydelse måste alltjämt noga beaktas.

Kvinnornas krafter skola tillvaratas just på sådana områden, där deras insatser kunna bli till särskild välsignelse. Som ett sådant område nämnes bostadsfrågan, som påkallar särskild uppmärksamhet icke blott beträffande stads- och industribefolkningen utan jämväl med hänsyn till lantarbetarna.

Ny litteratur.

För dem som vilja sätta sig in i kvinnornas nya kommunala rättigheter kommer ett upplysande föredrag i frågan av Gulli Petrini att utgivas. Rekvisitioner ställas till Röststrätsbyrå, Brunkebergstorg 24, Stockholm.

De frisinnades valprogram.

Det av frisinnade landsmötet godkända valprogrammet har i sammandrag följande lydelse:

Sveriges frisinnade kämpa alltjämt för fred och lagbunden folkfrihet, för rättvisa och samhällssolidaritet.

Det gäller för vårt land att med alla krafter söka medverka till en ny ordning mellan nationerna, ägnad att trygga varaktig fred i världen och göra rätten till domare mellan staterna i stället för det väpnade våldet.

Endast en i ordets bästa mening upplyst demokrati, som verkligen känner sitt ansvar vid maktens utövning, kan skapa samhällslycka och fred mellan folken. Den politiska friheten måste motsvaras av *andlig* frihet. De frisinnade hava värnat friheten mot övergrepp från förutvarande maktbärande, och den skall värnas även mot de tendenser till övergrepp i demokratiens missbrukade namn, som här och var visat sig.

Det gäller att fullfölja den svenska folksolidariteten mot de ansatser till klasspolitik och klassvalde, som från olika håll framträda i denna upprörda tid.

I svenskt näringsliv gäller det att med bevarande av den enskilda äganderätten låta personlig frihet och personlig företagsamhet inom de gränser, som uppdrags av samhällets gemensamma intressen, åter komma till sin rätt efter krigstidens nödvungna statsförmyndarskap.

Den sociala nydaningen måste gå ut på att skapa i möjligaste mån samma yttre förutsättningar för alla medborgare att nå den plats och fylla den uppgift, vartill vars och ens begåvning och arbete kan berättiga honom, att förena alla samhällets krafter till inbördes hjälp och stödja var och en i hans egen strävan till människovärdig tillvaro. Vägen till försoning mellan arbetsgivares och arbetstagarers intressen bör sökas i en sådan ordning, som kommer båda att känna sin samhörighet i det gemensamma arbetet. De sociala reformerna få icke begränsas till åtgärder för den generation som nu lever, de måste syfta till att så långt möjligt avlägsna allt som undergräver folkhälsan och till att grundlägga en sund och allsidig utveckling av Sveriges hela folkkraft också under kommande släkten.

För kvinnorna är särskilt att lägga märke till denna detalj av programmet:

Kvinnornas likställighet med männen, som nu genomförts inom den kommunala rösträtten och skall beslutas inom den politiska, kräver sitt förverkligande även på andra områden. De frisinnade ansluta sig till redan föreliggande förslag om upphävande av mannens målsmanskap över hustrun, om lika och ömsesidiga rättigheter och skyldigheter inom äktenskapet samt om lika rätt i avseende på föräldramyndigheten för båda makarna. Hindren för kvinnors tillträde till statstjänster böra undanröjas och rättvisa beredas åt det kvinnliga arbetet i fråga om löne- och arbetsvillkor. De orättvisor, som nu förefinnas i fråga om folkpensioneringen för kvinnorna, böra avlägsnas.

Uppfostran och undervisning äro en grundval för det demokratiska samhället.

Folkskolan bör utvecklas och bli bottenkola. Staten bör i samma utsträckning sörja för den manliga och den kvinnliga ungdomens utbildning och hela undervisningsväsendet så organiseras, att var och en kan få tillfälle till teoretisk eller praktisk utbild-

Socialdemokraternas valprogram.

För första gången erbjuder sig ett tillfälle att grundlägga en verkligt demokratisk kommunal ordning och att förvalta de kommunala representationerna till organ för en folklig politik. Ofantligt mycket kan genom en sådan politik uträttas till bostadsfrågans ordnande, hälso- och sjukvårdens samt undervisningens förbättrande m. m.

Men det gäller här icke blott ett kommunalt avgörande utan även och i ännu högre grad ett *politiskt*. Genom valet till landstingen och vissa stadsfullmäktiga träffas avgörandet om första kammarens nya sammansättning.

En halsstarrig nejsägarepolitik i folkets livsfrågor har förbittrat de betungade massornas sinnen under årtionden och samlat dessa massor till ett fast och enigt beslut, att *störta högerväldet i första kammaren*. Nu är den efterlängtdade tid kommen, då denna föresats kan förverkligas. Den 40-gradiga skyddsvall för högerprivilegierna är raserad. Valen i mars måste bli inledningen till en ny tid, då ingen makt i landet skall kunna hindra folkviljans snabba förverkligande.

Bland de stora uppgifter, som nu omedelbart möta, finnas två vars betydelse för tillfället överskugga alla andra. Den ena av dessa uppgifter är förverkligandet av det krav, för vilket Sveriges arbetare i 28 år varje första maj i alltjämt tätande led demonstrerat: en lagstadgad *maximalarbetsdag* om 8 timmar. Äntligen kunna vi se att socialdemokratins oförtröttliga arbete för en mänsklig omfördelning icke varit förgäves. Dock gäller det att vid de kommande valen ännu en sista gång understryka allvaret i denna gamla fordran.

Den andra nära föreliggande uppgiften är att så snabbt som möjligt *avskaffa det nuvarande militärväsendet*.

Med vaket aktgivande på dessa oröande tecken på styrkan hos den gamla anda, som ledde till världskriget och som drivit folken att dessförinnan mitt under freden stå i full krigsrustning, måste emellertid socialdemokratien rikta in sin politik på stödjan och främjande av fredens, folkförsoningens och antimilitarismens krafter. De oerhörda och fasansfulla erfarenheter, som det långvariga världskriget givit varje folk, men i världskriget de krigförande, måste dock förvisso till sist ge segern åt en politik, som vill utrota rovdjurs- och stråtrövarinstinkterna ur staternas internationella förhållanden och i Nationernas förbund skapa ett instrument för ordnandet och tryggandet av folkens fredliga samlevnad.

ning efter sin begåvning. Kvinnornas utbildning för hemmets uppgifter bör tillgodoses.

Programmet kan som helhet sammanfattas sålunda:
fred och rätt mellan folken, rustningsbördornas avveckling och riksdagens kontroll över utrikespolitiken; författningsreformens fullbordande och den folkliga självstyrelsens befästande;

kvinnornas rätt i samhället; utsträckt samhällelig omvårdnad om barnen; folkhushållningens frigörande från kristidens statstväng; stöd och omvårdnad åt jordbruk och andra näringar; sparsamhet i statshushållningen; rättvisa i beskattningen; utjämning av kommunernas skattebördor; socialt reformarbete; kamp mot rusdryckerna.

I denna situation ser den svenska socialdemokratien som en av sina närmaste uppgifter att bereda vårt folk tillfälle till välbehövlig vila och andhämtning efter de senaste årens forcerade militära rustningar. I avvaktan på den allmänna försvarsrevisionen, som så snart freden slutits måste företagas, och vars främsta uppgift bör bli att pröva möjligheterna och formerna för det nuvarande militärväsendets fullständiga avveckling, ha socialdemokratiska representanter i riksdagen därför föreslagit *inställandet av alla värnpliktsövningar under 1919 och 1920*. Därmed möjliggöres också ett avbrytande av arbetet på militära anstalter på andra områden och ett radikalt omedelbart nedbringande av utgifterna för militära ändamål.

Vidare vill manifestet betona, att de mångahanda statskommissionerna icke äro ett troget uttryck för socialistisk samhällsuppfattning. Vad socialdemokratien vill, är skapandet av en *ny produktionsordning*, som omöjliggör massornas utplundring genom ett fåtal ägare av produktionsmedlen och som garanterar de arbetande själva sitt arbete. Ty bättande är att socialdemokraterna vilja så snart förhållandena det medgiva avskaffa dessa kapitalistiska samhällets nödinstitutioner, som kommissionerna i själva verket äro.

Vi fullfölja vår kamp mot militarism och kapitalism, mot nöd och fattigdom. Huvudfienden är ännu högern, som måste slås ut från sin maktställning i första kammaren. Men den bör slås ut med sådan kraft, att socialdemokratien, såsom representant för hela det arbetande folket, får ett avgörande inflytande över landets öden. Sker detta — och tiden är mogen härför — då kan en socialdemokratisk politik inledas som för fram till en ny samhällsordning utan klasser och fri från fattigdomens förbannelse.

Vänstersocialistiska partiets manifest.

Manifestet framhåller först hur det nu jäser på samhällsdjupet, hur en ny tid förebådas, och hur det är under en tid av världsomvälvande händelser som Sveriges arbetare och småfolk gå att fylla sina medborgerliga plikter. Manifestet uttalar sig skarpt mot den kommunala författningens reformens höjande av rösträttsåldern från 21 år till 23 år för kommunalvalen och till 27 år för landstingsvalen. Vidare uttalar det sig mot att förbindelserna med Ryssland brutits, mot jobberiet, bolagskapitalismen och uppskörtningen av de lägre folkklasserna.

Partiet inbjuder därför alla utsugna och under allsköns förtryck lidande till samling kring socialismen. Krav framställas på fullständig avrustning, folkrepublik, oinskränkta medborgerliga rättigheter, radikal omläggning av skattesystemet, återbördande av jordomänaerna och naturrikedomarna till folket samt kvinnans fullständiga frigörelse ur ännu kvarstående bojor. Partiet riktar därför sin udd mot hela det kapitalistiska samhällssystemet med dess löneslaveri och ekonomiska ofrihet för massorna.

Ny landvinning.

I Rättvik bildades den 5 februari förening efter föredrag av fröken Tilly Borg. Till ordförande valdes fru Frida Johansson.

Segern för den tyska kvinnorösträtten.

En redogörelse av fru Maris Stritt i Jus Suffragii.

Tysklands kvinnorösträttsrörelse hann aldrig bli av samma omfattande art som i flertalet andra länder, exempelvis England och Amerika, innan rösträtten tillföll kvinnorna som en frukt av revolutionen. Den är icke ett verk av årtiondens arbete, icke en belöning för "välbehållande" under en svår tid, som de ljumma rösträttsvännerna mena, icke en mödosam förvärvad rätt, vunnen steg för steg med den kommunala rösträtten som föregångare. Utan i revolutionsstormen har den fullt färdig fallit in i knät på oss, skriver fru Maris Stritt, ordförande i "Reichsverband für Frauenstimmrecht" i Jus Suffragii. Rösträtten har tillfallit oss utan begränsningar, utan vare sig penningstreck, bildnings- eller åldersstreck, utan hel och hållet, lika, hemlig och direkt i hela staten och i alla kommuner i riket, lika för män och kvinnor, tjugu år fyllda. Det är en förvandling från absolut frånvaro av alla politiska rättigheter till full medborgerlig frihet. Något fullkomligt nytt, ojämförligt, ett mirakel, som det är svårt att tro på i första ögonblicket att ens för dem, som ämnat sitt liv åt att arbeta för det.

Vad som givits oss nu under trycket av proletariatets diktatur få vi behålla under de ordnade och permanenta förhållanden, som nalkas oss efter Nationalförsamlingen. Det torde vara otänkbart att inför rikets demokratisering den nya tyska republikens konstitution skulle beröva tyska kvinnor vad revolutionen givit dem.

Trots denna fasta förvisning har det icke rätt det jubel, som under normala tider i rösträttskamparnas led skulle ha hälsat denna ojämförligt betydelsefulla händelse; de tyska kvinnornas frigörelse från politiskt underordnande. Uppfyllelsen av våra hetaste önskningar har kommit i en mörk stund, under trycket av det strängaste öde som någonsin träffat vår stat. Efter 51 månaders sinnesrubbande mörkande, förödelse, namnlös sorg och namnlöst elände, efter de hårda vapenstillståndsvillkoren, ställda inför möjligheten, för att inte säga utsikten till den bittraste, ofattbaraste sammanstörtande, möta vi varje ny dag med den ångestfulla frågan: Vad skall ytterligare komma? och nu plötsligt måste vi inte blott som hittills stimulera den stora massan kvinnor att tålmodigt bära det närvarande och framtiden, vi måste också väcka nya krafter hos dem, så att de kunna med ansvar och rätt bruka den makt som så med ens lagts i deras händer. Vi måste göra klart för dem att från och med nu äro de icke hjälplösa kamrater i att bära gemensamma bördor utan de ha meddelaktighet i skapandet av sin nations framtid, de äro betrodda med uppgiften att röja undan de största nutida olyckorna och för framtiden omöjliggöra de senaste fyra årens färor. På detta sätt blir den känsla, som överskuggar allting, icke segerglädje över rösträtten, utan ett oerhört ansvar. När vi visat att vi kunna bära detta, kommer glädjen av sig själv.

Om man praktiskt skärskådar vår uppgift, ställer den sig sålunda: få fatt i tjuguen millioner röstberättigade kvinnor i stad och landsbygd, att upplysa de politiskt ovetande om politiska strömningar och om partiprogrammen, att göra dem förtrogna med ett nytt valsystems komplicerade apparat och att så mycket som möjligt ställa dem mot partiernas försök att lägga beslag på dem och exploatera dem. Detta har givetvis redan börjat med hänsyn till den stora massan nya och oerfarna röstande — det visar sig här

som överallt annorstädes att de reaktionära, om man tar i betraktande deras våldsamma motstånd förut mot rösträtten, med förvånande snabbhet satt sig in i den nya ordningen och söka vinna kvinnorna. Och allt detta och mycket mer arbete därtill drives igenom inom några få veckor.

Att kvinnorna icke blott skola hjälpa till att släpa fram stenar till den nya samhällsbyggnaden, utan även som valda medlemmar bidra med själva byggandet och detta i så stort antal som möjligt, det är också ett mål att arbeta för. Det är självfallet att vår rösträttsorganisation enbart, hur ivrigt den än arbetar, icke är tillräcklig för en sådan jätteuppgift.

Inte ens de tyska kvinnornas nationalråd med dess tusende därtill anknutna organisationer och all dess välkomna, energiska propagerande kan nå alla de kretsar, som måste ryckas upp och upplysas vid sidan av de socialdemokratiska och centrens (katolska partiets), som redan äro politiskt bundna.

Man måste ivrigt hoppas att kommittén för de tyska kvinnoföreningarna till en viss grad måtte lyckas att hålla ihop alla heterogena element. Denna kommitté har bildats av kvinnoorganisationer av alla schatteringar, till och med häri inberäknat de, som hittills motsatt sig kvinnornas rösträtt, och dess uppgift är att förbereda kvinnorna för nationalförsamlingen. På detta sätt skall de enskilda föreningarnas outröttliga arbete icke behöva mattas, utan kunna hållas vid makt — så mycket nödvändigare om dessa föreningar äro de vändiga, som få utföra slutarbetet. Detaljarbetet har med erkännansvärd enighet planlagts i vårt Riksförbunds alla grenar och i alla större kvinnoföreningar och i kvinnornas nationalråd.

De två främsta uppgifterna måste fast klargöras och hållas åtskilda: å ena sidan att värva kvinnorna för deras röstplikt och å den andra att förmå partierna att stödja de kvinnliga kandidaterna, således icke blott för syns skull taga upp någon längst ner på vallistorna, utan på allvar utse kvinnliga kandidater, som ha utsikt att bli valda. Första delen av uppgiften skall lösas av våra organisationer. Den andra får ske mera genom personligt inflytande i enlighet med den lösen vi utfärdat för detta vårt första val: politisk partineutralitet i organisationerna, inga kvinnliga vallistor, som ej ha utsikt till framgång. (Aussichtlosen Frauenlisten.)

Den politiska arena, som nu öppnar sig för de tyska kvinnorna, är ett nytt land. Blott några få veckor skilja oss från den avgörande stunden och dess förinnan skall den jättelika uppgiften vara fullföljd.

Mätte den hårda skola vi genomgått de senaste åren visa sig fruktbarande i att förhjälp oss att med ära genomgå detta svåra prov.

Sedan denna redogörelse stått att läsa, som vi ansett oss böra införa, ehuru valet i fråga som bekant nu ägt rum, då den är en direkt bild av hur de tyska rösträttskvinnorna själva sett situationen, har det visat sig att kvinnornas deltagande i valet icke åstadkommit någon förskjutning i partiopporeringen, med undantag för de katolska delarna av Tyskland, där centrum fått ett mycket tydligt och beaktansvärt tillskott i röster genom kvinnorna. Red.

Kvinnorna i tyska nationalförsamlingen.

Enligt senaste ingångna underrättelser ha ett 30-tal kvinnor invalts i tyska nationalförsamlingen. Bland nationalförsamlingens sekreterare finner man även en kvinna, nämligen fru Agnes, oavhängig socialist.

Riks 2550

Allm. 6296

La fleupiste
Kgl. Hofblomsterhandel

Malmorgsgatan 6, Stockholm

Söders "English School"

Engelska lektioner och översättningar.
Erstagatan 26. Allm. Tel. Söder 36035.
Annie I. Scott.

Louise Nörlund †.

En av kvinno- och fredssakens bästa och kraftigaste förkämpar i Danmark, fru Louise Nörlund, har i dagarna avlidit. Under en följd av år var fru Nörlund bland de kvinnor, som starkast och mest ihärdigt deltog i det offentliga livet och med iver stredo för det mål, som hon före sin död fick se vunnet. Hon var den födda agitatorn, och hennes många tal runt om i Danmark präglades alltid av brinnande hänförelse och en okuvlig tro på de idéer, hon kämpade för. Hennes varma känsla, plikttrogna sinnelag och osjälviska väsen skaffade henne många vänner även i Sverige.

Kvinnorna bevaka sina intressen på fredskongressen.

Franska kvinnornas nationalförbund, under ordförandeskap av m:me Jules Siegfried, har ansett, att vid organiserandet av ett nationernas förbund på fredskonferensen det tillhörde kvinnoförbundet att ingripa för att bevaka de kvinnliga arbetsintressena. Nationalförbundet har följaktligen uppdragit åt sin styrelsen att officiellt vända sig till konseljpresidenten i denna fråga och anhålla, att en kvinna i egenskap av delegerad finge tillträde till den internationella arbetarlagstiftningskommissionen.

Kvinnornas stora riksdagsfråga: Mödrarnas och barnens väl.

Ett enquetesvar av Ellen Key.

Ellen Key har svarat på Soc-Dem:s här förut omtalade rundfråga: Vad skulle ni vilja göra, om ni bleve ledamot av riksdagen? Hon säger sig därvid instämma med Ruth Gustafson, Frida Stéenhoff, Ebba Palmstierna och de andra, vilka lagt huvudvikten på de med *det nya släktet* sammanhörande uppgifterna.

"Många andra viktiga frågor ha i kvinnornas svar blivit betonade. Men dessa kunna lika väl äga män som kvinnor till förkämpar. *Kvinnornas stora fråga* måste först och sist vara *mödrarnas och barnens gemensamma väl*. Mödrarna måste erhålla den utbildning och den omvårdnad, genom vilka de lekamligen som andligen väl kunna fylla sin uppgift. När så behöves, böra de få en sådan moderlön, att de under tryggade villkor kunna ägna sig åt barnens vård och fostran. Lagen måste förbjuda, att barnens och första ungdomens krafter missbrukas i förvärvsarbete. Alla barn måste erhålla en god allmänbildning intill 15 år och sedan en för de olika anlagen lämpad yrkesutbildning. Alla hem måste få goda bostadsförhållanden, vilket betyder åtminstone ett sovrum åt barnen, ett åt föräldrarna, ett mat- och samlingsrum och ett kök. Alla familjer måste ha möjlighet att låta de begåvade barnen få en högre bildning och att ge alla barn den näring, den hälsovård, den idrott, de nöjen, genom vilka en fullgod kroppslig och andlig utveckling vinnes. Alla

I VARJE SVENSKT HEM
bör finnas en svensk,
solid, lättgående
och beprövad

Husqvarna
Symaskin

Samhällskunskap.

Nya skrifter utgivna av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt:

Hustruns ställning enligt förslaget till ny giftermålsbalk

av Emilia Broomé. Pris 40 öre.

De praktiska ungdomsskolorna

av Tilly Borg. Pris 10 öre.

Kvinnornas ställning inom yrkena

av Axianne Thorstenson. Pris 10 öre.

Kvinnan i det kristna samhället

av Ester Röhl. Pris 5 öre.

Utgiven av Östergötlands länsförbund
av F. K. P. R.

Broschyr av Ellen Key

Kvinnoansvar och kvinnorösträtt.

Särtryck ur »Allsegraren». Pris 20 öre.

Rekvireras från

RÖSTRÄTTSSBYRÅN, 24 Brunkebergstorg,
Stockholm.

unga män och kvinnor måste före sitt äktenskap undervisas i sina plikter, såväl ur rasens som ur uppfostrarkallets synpunkt.

Men för att allt detta skall ske, måste kvinnorna nu betrakta det nya släktets väl som det främsta kravet på sin frigjorda politiska kraft. Endast om de så göra, blir deras nya makt inledning till ett nytt skede i mänsklighetens historia. Såsom eldstoden, vilken lyste Israels barn på deras väg ur öknen, måste barnet lysa kvinnornas väg genom nuets mödor in i framtidens land."

Kvinnlig rösträtt i Luxemburg.

Kammaren har antagit lagförslaget om rösträtt för kvinnor. Åldersgränsen för rösträtt fastställes till 21 år och för valbarhet till 25 år.

Rösträtt för Kvinnors

fjärde nummer för 1919 innehåller bl. a.:

Till val, till valt!

Vad man bör veta i och för marsvalet. Av Anna Wicksell.

Landsting och landstingsmannaval.

Moderskapsskydd.

Rösträttsrörelsen kan återknyta kontakten med Belgien.

De respektive partiernas kommunala valprogram. Segern för den tyska kvinnorösträtten. Av Marie Stritt.

Kvinnornas stora riksdagsfråga. Ett enquetesvar av Ellen Key.

Stockholm 1919, Ivar Hæggströms Boktryckeri A. B.